

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

2. dubna 2020*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 1 odst. 1 – Článek 2 písm. b) – Pojem ‚spotřebitel‘ – Společenství vlastníků nemovitostí“

Ve věci C-329/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunale di Milano (soud v Miláně, Itálie) ze dne 1. května 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 23. dubna 2019, v řízení

Condominio di Milano, via Meda

proti

Eurothermo SpA,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (zpravodajka) a N. Jääskinen, soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Eurothermo SpA A. Fracchia, avvocato,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s E. Manzou, avvocato dello Stato,
- za Evropskou komisi G. Gattinarem a N. Ruiz Garcíou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

* Jednací jazyk: italština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 1 a čl. 2 písm. b) směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společenstvím vlastníků nemovitosti condominio di Milano, via Meda (dále jen „condominio Meda“) a společností Eurothermo SpA ve věci zaplacení úroků z prodlení požadovaných po prvně uvedeném z titulu plnění smlouvy o dodávkách tepla.

Právní rámec

Směrnice 93/13

- 3 Dvanáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádí:
„[...] za daného stavu věcí vnitrostátní právní předpisy umožňují, aby se uvažovalo pouze o částečné harmonizaci; [...] členským státům by měla být ponechána možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice“.
- 4 Podle čl. 1 odst. 1 směrnice je jejím účelem sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.
- 5 Článek 2 směrnice 93/13 uvádí:
„Pro účely této směrnice se rozumí:
[...]
b) ‚spotřebitelem‘ fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání;
[...]“
- 6 Podle čl. 3 odst. 1 uvedené směrnice je smluvní klauzule, která nebyla individuálně sjednána, považována za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem dobré víry způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.
- 7 Podle článku 8 směrnice mohou členské státy přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.

Směrnice 2011/83/EU

- 8 Bod 13 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. 2011, L 304, s. 64), uvádí.

„Členským státům by v souladu s právem Unie měla být i nadále ponechána pravomoc uplatňovat ustanovení této směrnice v oblastech, které do oblasti její působnosti nespadají. Členské státy tak mohou ponechat v platnosti nebo přijmout vnitrostátní právní předpisy, které odpovídají ustanovením této směrnice nebo některým z jejích ustanovení týkajícím se smluv, které nespadají do oblasti působnosti této směrnice. Členské státy mohou například rozhodnout, že uplatňování pravidel stanovených touto směrnicí rozšíří i na právnické nebo fyzické osoby, které nejsou "spotřebiteli" ve smyslu této směrnice, jako jsou například nevládní organizace a začínající nebo malé a střední podniky. [...]"

Italské právo

Občanský zákoník

- 9 Článek 1117 codice civile (občanský zákoník) stanoví:

„Společným vlastnictvím majitelů bytových jednotek v budově jsou následující části, a to i když tito mají právo je pravidelně užívat a za předpokladu, že tato hlava neuvádí opak:

- 1) všechny části budovy, které jsou nezbytné pro společné užívání, jako je pozemek, na němž je budova postavena, základy, nosné zdi, nosné sloupky a překlady, střechy a krytiny, schodiště, vstupní dveře, vstupní haly, vestibuly, kryté portály, dvory a fasády;
- 2) plochy určené k parkování, jakož i prostory pro společné služby, jako například byt domovníka, prádelna, místnost vyhrazená k věšení prádla a půda určená svými konstrukčními a funkčními charakteristikami ke společnému užívání;
- 3) stavební úpravy, zařízení a průmyslové výrobky jakéhokoli druhu, které jsou určeny ke společnému užívání, jako jsou výtahy, studny, nádrže, zařízení pro zásobování vodou a odvádění odpadních vod, ústřední systémy distribuce a rozvodu plynu a elektřiny, vytápění a klimatizace, rozhlasového a televizního signálu, jakož i zařízení umožňující přístup k jakémukoli jinému druhu toku informací, včetně satelitního nebo kabelového, a odpovídající přípojky až do místa připojení soukromých prostor nebo, v případě společných jednotných zařízení, až k místu spotřeby, bez újmý ustanovením odvětvových právních úprav týkajících se veřejných sítí.“

- 10 Článek 1117 bis občanského zákoníku, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„Ustanovení této kapitoly se použijí obdobně ve všech případech, kdy má několik bytových jednotek nebo několik budov [...] společné části ve smyslu článku 1117.“

- 11 Článek 1129 občanského zákoníku, nadepsaný „Jmenování, odvolání a povinnosti správce nemovitosti“, v prvním pododstavci stanoví:

„Je-li počet spoluvlastníků větší než osm a pokud o něm nerozhodne jejich schůze, jmenuje správce soudní orgán, k němuž podal jeden nebo několik spoluvlastníků nebo končí správce příslušnou žalobu.“

- 12 Článek 1131 občanského zákoníku, nadepsaný „Zastupování“, stanoví:

„V rámci [svých pravomocí] zastupuje správce účastníky a může podávat žaloby na spoluvlastníky nebo na třetí osoby.“

Spotřebitelský zákon

- 13 Decreto legislativo n. 206 – Codice del consumo, a norma dell' articolo 7 della legge 29 luglio 2003, no 229 (legislativní nařízení č. 206 o spotřebitelském zákoně vydané na základě článku 7 zákona č. 229 ze dne 29. července 2003) ze dne 6. září 2005 (běžný dodatek č. 168 ke GURI č. 235 ze dne 8. října 2005) provedlo ustanovení směrnice 93/13 do italského právního řádu. Článek 3 odst. 1 spotřebitelského zákona definuje „spotřebitele“ jako „fyzickou osobu, která jedná za účelem nesouvisejícím s případně vykonávanou podnikatelskou, obchodní, řemeslnou nebo profesní činností“.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 14 Dne 2. dubna 2010, condominio Meda, se sídlem v Miláně (Itálie), zastoupené správcem, uzavřelo se společností Eurothermo smlouvu o dodávkách tepla, jejíž ujednání obsažené v článku 6.3 stanoví, že v případě prodlení s platbou musí dlužník zaplatit „úroky z prodlení ve výši 9,25 % počítané od uplynutí lhůty splatnosti dlužné částky“.
- 15 Dne 18. dubna 2016 společnost Eurothermo na základě protokolu o zprostředkování ze dne 14. listopadu 2014 předložila condominio Meda výzvu k zaplacení částky 21 025,43 eura odpovídající úrokům z prodlení při splácení dluhu plynoucího z této smlouvy a vypočítaným z jistiny splatné k 17. únoru 2016.
- 16 Condominio Meda podalo proti platebnímu rozkazu odpor k předkládajícímu soudu, v němž tvrdilo, že je spotřebitelem ve smyslu směrnice 93/13 a že ujednání v článku 6.3 uvedené smlouvy má zneužívající povahu.
- 17 Předkládající soud má za to, že toto ujednání je skutečně zneužívající a že v souladu s judikaturou Soudního dvora jej může zrušit i bez návrhu. Daný soud si však klade otázku, zda lze mít za to, že takové společenství vlastníků, jako je v italském právu *condominio*, spadá mezi spotřebitele ve smyslu směrnice 93/13.
- 18 V tomto ohledu uvedený soud odkazuje na judikaturu Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud, Itálie), podle které je tomuto typu společenství vlastníků přiznáno postavení „samostatného právního subjektu“, i když není právnickou osobou. Na druhé straně se podle téže judikatury pravidla na ochranu spotřebitelů použijí na smlouvy uzavřené mezi prodejcem nebo poskytovatelem a správcem nemovitosti vybraným společenstvím vlastníků, definovaným jako „řídící entita bez právní subjektivity odlišná od svých členů“, vzhledem k tomu, že správce jedná na účet jednotlivých spoluvlastníků, kteří musí být považováni za spotřebitele.
- 19 Mimoto připomíná judikaturu Soudního dvora, zejména rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, Cape a Idealservice MN RE (C-541/99 a C-542/99, EU:C:2001:625), podle které musí být pojem „spotřebitel“ založen na povaze dotčeného právního subjektu jakožto fyzické osoby. Podle uvedeného soudu by však vyloučení použitelnosti směrnice 93/13 pouze z důvodu, že dotčená osoba není fyzickou ani právnickou osobou, mohlo zbavit některé právní subjekty ochrany v případech, kdy jsou v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, které by mohlo odůvodnit použití režimu ochrany spotřebitele.

- 20 Za těchto podmínek se Tribunale di Milano (soud v Miláně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání pojem ‚spotřebitel‘ ve smyslu směrnice [93/13] tomu, aby byl jako spotřebitel kvalifikován právní subjekt (jako je společenství vlastníků v italském právu), který nespadá pod pojem ‚fyzická osoba‘ ani pod pojem ‚právní osoba‘, pokud takový právní subjekt uzavře smlouvu k jiným účelům než pro účely podnikatelské činnosti a nachází se v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, a to z hlediska vyjednávací síly i z hlediska úrovně informovanosti?“

K předběžné otázce

- 21 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 1 odst. 1 a čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, která vykládá právní předpisy, jejichž cílem je provést tuto směrnici do vnitrostátního práva, tak, že pravidla na ochranu spotřebitele, která obsahuje, se použijí rovněž na smlouvu uzavřenou takovým právním subjektem, jako je *condominio* v italském právu, s prodávajícím nebo poskytovatelem.
- 22 Za účelem odpovědi na položenou předběžnou otázku je třeba nejprve analyzovat působnost uvedené směrnice pro určení, zda právní subjekt, který není fyzickou osobou, může za současného stavu vývoje unijního práva spadat pod pojem „spotřebitel“ ve smyslu téže směrnice.
- 23 Účelem směrnice 93/13 je podle jejího čl. 1 odst. 1 sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.
- 24 Podle znění čl. 2 písm. b) uvedené směrnice je třeba pojem „spotřebitel“ chápat tak, že se jím rozumí „fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání“. Z daného ustanovení vyplývá, že k tomu, aby se na určitou osobu vztahoval tento pojem, musí být splněny dvě kumulativní podmínky, a sice že se jedná o fyzickou osobu a tato osoba vykonává činnost pro jiné než profesní účely.
- 25 Pokud jde o první z těchto podmínek, Soudní dvůr již konstatoval, že jiná než fyzická osoba, která uzavírá smlouvu s prodávajícím nebo poskytovatelem, nemůže být považována za spotřebitele ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 (rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, Cape a Idealservice MN RE, C-541/99 a C-542/99, EU:C:2001:625, bod 16).
- 26 V projednávané věci předkládající soud uvádí, že společenství vlastníků je v italském právním řádu právním subjektem, který není fyzickou ani právní osobou.
- 27 V tomto ohledu je třeba uvést, že za současného stavu vývoje unijního práva není pojem „vlastnictví“ na úrovni Evropské unie harmonizován a mezi členskými státy mohou přetrvávat rozdíly. Je totiž třeba konstatovat, že podle článku 345 SFEU se Smlouvy nijak nedotýkají úpravy vlastnictví uplatňované v členských státech. V širším systematickém výkladu je mimoto třeba poznamenat, že čl. 1 odst. 2 písm. k) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (Úř. věst. 2012, L 201, s. 107) ze své působnosti vylučuje věcná práva.
- 28 V důsledku toho dokud unijní zákonodárce v tomto ohledu nezasáhne, mohou členské státy upravit právní režim společenství vlastníků ve svých vnitrostátních právních rádech tak, že jej označí za „právní osobu“.

- 29 Společenství vlastníků, jako je žalobce v původním řízení, proto nesplňuje první z podmínek uvedených v čl. 2 písm. b) směrnice 93/13, a nespadá tudíž pod pojem „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení, takže smlouva uzavřená mezi takovým společenstvím a podnikatelem je z působnosti uvedené směrnice vyloučena.
- 30 Tento závěr není v rozporu s rozsudkem ze dne 5. prosince 2019, EVN Bulgaria Toplofikatsia a Toplofikatsia Sofia (C-708/17 a C-725/17, EU:C:2019:1049, bod 59). I když totiž Soudní dvůr rozhodl, že smlouvy o dodávkách tepla do budovy ve společném vlastnictví dotčené ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek, spadaly do kategorie smluv uzavřených mezi spotřebitelem a obchodníkem ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2011/83, je třeba uvést, že tyto smlouvy byly uzavřeny samotnými spoluvlastníky, a nikoliv, jako ve věci dotčené v původním řízení, společenstvím zastoupeným správcem.
- 31 Zbývá však určit, zda taková vnitrostátní judikatura, jako je judikatura Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud), která vykládá právní předpisy, jejichž cílem bylo provést směrnicí 93/13 do vnitrostátního práva tak, aby se pravidla na ochranu spotřebitele, která obsahuje, použila rovněž na smlouvu uzavřenou s obchodníkem takovým právním subjektem, jako je *condominio* v italském právu, je v rozporu s duchem systému ochrany spotřebitelů v Unii.
- 32 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 169 odst. 4 SFEU mohou členské státy zachovávat nebo zavádět přísnější opatření na ochranu spotřebitelů za podmínky, že jsou slučitelná se Smlouvami.
- 33 Podle dvanáctého bodu odůvodnění směrnice 93/13 tato směrnice provádí pouze částečnou a minimální harmonizaci vnitrostátních právních předpisů týkajících se zneužívajících ujednání s tím, že ponechává členským státům možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice. Podle článku 8 uvedené směrnice mimoto členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.
- 34 Kromě toho podle bodu 13 odůvodnění směrnice 2011/83 uplatňování ustanovení této směrnice v oblastech, které do její působnosti nespádají, zůstává v pravomoci členských států, a to v souladu s unijním právem. Členské státy se mohou mimo jiné rozhodnout, že uplatňování pravidel stanovených směrnicí rozšíří i na právnické nebo fyzické osoby, které nejsou „spotřebiteli“ ve smyslu této směrnice.
- 35 V projednávaném případě z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud) rozvinul linii judikatury, jejímž cílem je ještě více chránit spotřebitele rozšířením působnosti ochrany stanovené směrnicí 93/13 na takový právní subjekt, jakým je *condominio* v italském právu, který podle vnitrostátního práva není fyzickou osobou.
- 36 Taková linie judikatury přitom spadá pod cíl ochrany spotřebitelů sledovaný uvedenou směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Banco Santander a Escobedo Cortés, C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:643, bod 69).
- 37 Z toho vyplývá, že i když takový právní subjekt, jako je *condominio* v italském právu, nespadá pod pojem „spotřebitel“ ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice 93/13, mohou členské státy použít ustanovení směrnice na oblasti, které nespádají do její působnosti (obdobně viz rozsudek ze dne 12. července 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, bod 40), pokud takový výklad ze strany vnitrostátních soudů zajistí spotřebitelům vyšší úroveň ochrany a není v rozporu s ustanoveními Smluv.

- 38 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 1 odst. 1 a čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní judikatuře, která vykládá právní předpisy, jejichž cílem je provést tuto směrnici do vnitrostátního práva, tak, že se pravidla na ochranu spotřebitele, která obsahuje, použijí rovněž na smlouvu uzavřenou takovým právním subjektem, jako je *condominio* v italském právu, s prodávajícím nebo poskytovatelem, i když takový právní subjekt nespadá do působnosti uvedené směrnice.

K nákladům řízení

- 39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 1 odst. 1 a čl. 2 písm. b) směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní judikatuře, která vykládá právní předpisy, jejichž cílem je provést tuto směrnici do vnitrostátního práva, tak, že pravidla na ochranu spotřebitele, která obsahuje, se použijí rovněž na smlouvu uzavřenou takovým právním subjektem, jako je *condominio* v italském právu, s prodávajícím nebo poskytovatelem, i když takový právní subjekt nespadá do působnosti uvedené směrnice.

Podpisy